

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 11.

LETNIK XXIII.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“

V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1922.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. Basáj: Rezervni zaklad	145
Zanimiv slučaj iz združnega prava	150
Vsem zadrugam, ki bodo spremenile pravila v smislu člena 262 fin. zak. za l. 1922/23	153
Nove naredbe	154
Združništvo	156
Razno	159

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11, I. 1922.

Vabilo

k

izredni glavni skupščini

Združne zveze v Ljubljani,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki bo dne 30. novembra 1922 ob 11. uri dopoldne v Akademskem
domu (Miklošičeva c. 5) poleg hotela Union v Ljubljani.

DNEVNI RED: 1. Prememba pravil.
2. Slučajnosti.

Prof. B. Remec
I. podpredsednik.

§ 19 zvezinih pravil: Zvezina skupščina je občni zbor za-
druge in sestaja iz odposlancev zvezinih članic.

Vsako zvezino članico zastopa na zvezini skupščini njen
načelnik. Če pa ta pri zvezini skupščini ni prisoten, zastopa
zvezino zadruge pooblaščenec, ki se izkaže s pravilno izdelanim
pooblastilom načelstva zvezine članice. Ena oseba sme zastopati
kvečjem 10 zadrug.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 15 Din. na leto, za pol leta 7-50 Din., za četrt leta 3-75 Din.; za člane zvezinih zadrug po 10 Din. na leto. Posamezna številka 1 50 Din. — Izhaja enkrat na mesec.
 Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. Basaj.

Rezervni zaklad.

O tem prevažnem predmetu vodijo naše zadruge premalo brige. Na občnih zborih se o rezervnem zakladu navadno ne govori in ne sklepa. Odborovne seje o tem predmetu ne obravnavajo in navadno ostane kratka določba pravil o rezervnem zakladu le na papirju. Noben član zadruge niti člani odbora pa ne razmišljajo o potrebi in se ne zavedajo važnosti rezervnega zaklada. Zato bomo v sledečem podali najprej nekaj splošnega o namenu in potrebi rezervnega zaklada pri zadrugah, zlasti o njegovi moralni in gospodarski važnosti in potem bomo v glavnih obrisih podali določbe našega združnega zakona, srbskega in nemškega združnega zakona, v kolikor se tičejo rezervnega zaklada.

I.

Rezervni zaklad je gotovo, po svojem namenu vezano premoženje zadruge, ki si ga je zadruga v teku časa ustvarila iz letnih poslovnih prebitkov in iz pristopnin članov. Namen tega premoženja je, da služi kot kritje za morebitne zgube in da zasigura obstoj zadruge ne glede na menjajoče se članstvo.

V današnjih negotovih razmerah, v gospodarstvu z neprestanimi krizami dobiva rezervni zaklad še posebno važnost. Ta važnost ni enaka

pri vseh zadrugah, ker tudi obstoj različnih vrst zadrug ni enako ogrožen, podvržen različnim nevarnostim. Potreba in pomen rezervnega zaklada se pri različnih vrstah zadrug stopnjujeta sorazmerno temu, koliko je zadruga izpostavljena nevarnosti zgube in v koliko naj zadruga služi občekoristnim svrham. Brez dvoma je danes pri nestalni konjunkturi, ki je posledica nestalne naše valute, največja nevarnost zgube pri različnih blagovnih zadrugah, pri konsumnih društvih, pri kmetijskih nabavnih in proizvodnih zadrugah, pri mlekarnah i. t. d. Te zadruge zahtevajo rezervni zaklad vsled možnosti, v današnjih razmerah celo velike verjetnosti zgube v časih, kadar naša valuta raste. Zato se mora pri njih rezervni zaklad okrepiti v časih ugodne blagovne trgovine t. j. v časih, kadar naša valuta pada. Drugi moment, ki govori za čim močnejši rezervni zaklad, pri vseh zadrugah brez razlike pa je občekoristna svrha. V tem oziru morajo gotovo prednjačiti hranilnice in posojilnice rajfajzenovega sistema, ki imajo po intencijah svojega ustanovitelja običajno tudi v pravilih določno izražen značaj občekoristnosti in v skladu s tem tudi natančnejše določbe o rezervnem zakladu.

Predvsem zahteva že čisto priprosto gospodarstvo, da je treba zbirati v dobrih časih rezerve za hude čase,

da je treba v dobrih letih dejati nekaj na stran od preobilice blagoslova na poljih za luda leta. To priprosto gospodarsko načelo gospodarjenja z rezervami moramo uvajati tudi pri zadrugah posebno v današnjih časih, ko se gospodarski položaj tako silno in mnogokrat tudi nenadno menja.

Rezervni zaklad da zadrugi gotovo stalnost in neodvisnost v poslovanju. Lastno zadrugino premoženje in njen rezervni zaklad predstavljata gotovo neizpremenljivo podlago, na katero se lahko zanašajo upniki zadruga, dočim pomenja deležni kapital zadruga in jamstvo članov nekaj nestalnega, spreminjajočega se sorazmerno temu, kako člani zadrugi pristopajo ali pa izstopajo. Rezervni zaklad da zadrugi neodvisnost v njenem poslovanju, ker je velike važnosti, ali more zadruga gospodariti z lastnim premoženjem. Mnogokrat mora zadruga opustiti važne ukrepe, mora opustiti nabave blaga v najugodnejšem času, ako nima v pravem času na razpolago lastnega premoženja in mora šele prosjati in čakati na tuj kredit. Zadruga z rezervnim zakladom je kakor premožen posestnik, kateremu bo vsak rekel, da lahko gospodari, ker ima s čim gospodariti. Nasproti pa je zadruga brez rezervnega zaklada podobna siromašnemu posestniku, ki se upravičeno pritožuje, da bi rad izboljšal svoje gospodarstvo, da bi rad kaj prigospodaril s svojo sposobnostjo in pridnostjo, da pa nima s čim.

Velike občegospodarske važnosti pa je zbiranje rezervnega zaklada zato, ker pomeni to zbiranje zaklada štedenje, ki je osnova in pogoj vsakemu kapitalu. In gotovo so zadruga v prvi vrsti dolžne izvajati načelo štedenja ne samo radi lastne potrebe, temveč tudi radi dobrega primera, s katerim morajo iti pred posestniki gospodarji. Čim bolj je razvito gospodarstvo, tem več kapitala potrebuje. Kapital pa se zbira s

štedenjem, z varčevanjem, z zbiranjem. Zadruga torej vršijo z zbiranjem rezervnih zakladov obenem osnovno in najvažnejšo nalogo gospodarstva, da namreč ustvarjajo za gospodarski razvoj in napredek neobhodni kapital.

Pomen in važnost rezervnega zaklada je prvi povdarjal Raiffeisen. On je postavil načelo, da je zbiranje rezervnega zaklada iz celotnega vsakoletnega poslovnega prebitka potrebno vsled tega, da se obvarujejo člani škode iz morebitnih zgub in da pri daljšem obstoju more zadruga delati z lastnim denarjem brez prispevkov članov. On je postavil za vse zadruga, tudi za one, ki delijo čisti dobiček (vendar ne več kot do višine 6 % od deleža) kot nespremenljivo in vodilno načelo zahtevo, da si mora zadruga zbrati skupen, nedeljiv lasten kapital, ki naj se v slučaju razdružitve obrne v občekoristne svrhe. Člani nimajo na tem skupnem kapitalu zadruga nobenega deleža in ne morejo nikdar zahtevati razdelitve tega zaklada niti v slučaju razdružitve zadruga.

Poslušajmo, kako prepričevalno piše oče Raiffeisen o potrebi tega skupnega premoženja: »Pregovor pravi, da mošnja in beraška malha nikdar ne visita dolgo pred vrati. To resnico lahko zelo pogosto opazujemo v svoji okolici in lahko trdimo, da brezobzirno in s trdom nakupičeno premoženje mnogokrat ne gre na otroke, redko na vnuke in zelo redko na pravnuke. Ta resnica je zadosti utemeljena v izkušnji vse preteklosti. Pri takih premembah imetja je za manjši zadrugi okoliš skupno premoženje največje važnosti. Ono varuje pred čezmerno bedo in daje posameznim pridnim in varčnim članom v zadrugi okolišu na razpolago sredstva, da se zopet priborijo do boljših razmer; ono predstavlja za padle člane družbe takorekoč lestvo, po kateri se zopet dvignejo. Pač marsikateri član zadruga dela v svoji dobi požrtvovalno

za zadrugo; njegovim potomcem pa more in bo zadrugino premoženje v svojem času koristilo. Zbiranje in vzdrževanje skupnega premoženja vsled tega ni mogoče dovolj nujno priporočati. — Tako skupno imetje je nepreračunljivega pomena, njegovo vrednost vedo prav ceniti šele one občine, ki so nekdanje svoje skupno premoženje, gozde in drugo zemljo razdelile. Težko se je občutilo in težko občutimo še danes, da manjka občini in da manjka zlasti revnejšim njenim članom potrebna opora, potrebna sredstva, da premagajo bedo in si pomagajo do ugodnejših razmer. Naravnost malenkost je, ako na 100 članov zadruga razdelimo letno 150 mark čistega dobička. Zelo važno pa je, ako nerazdeljenih 150 mark prihranimo za zadrugo in ako letne poslovne prebitke zbiramo kot nedeljivo zadružno premoženje do višine celokupnega obratnega kapitala, kar se primeroma v kratkem času lahko doseže, kakor kaže obrestno-obrestni račun. Ako pa se je nabralo lastno premoženje do višine obratnega kapitala, je s tem poskrbljeno tudi za kreditno potrebo zadruga, ne da bi pri tem prišla v poštev zaveza članov. Čisti dobiček, ki ga zbira zadruga po dopolnitvi svojega rezervnega zaklada, pa nudi v obilni meri sredstva, da pokličemo v življenje razne ustanove za povzdigo občega ljudskega blagostanja kot n. pr. sirotišnice, nadaljevalne šole za šole prosto mladino, bolnišnice, zavetišča za pomoči potrebne stare ljudi itd. Tudi z uvajanjem hišne industrije bi bilo mogoče ustvariti nove vire dohodkov in obstoječe naprave bolje izkoristiti in na ta način lažje premagati čase stiske. Poleg tega bi morale zadružno delovanje imeti za posledico zmanjšanje občinskih bremen.«

Proti prejšnjemu individualizmu, ki je razbil vsako gospodarsko skupnost, ki je uničil vse skupno premoženje, kar ga je v prejšnjih časih imela občina v občinskih gozdovih, pašnikih in poljih, in ki je razbil so-

cialno oporo bednih, gospodarsko skupnost občine v množico sebično mislečih in individualistično gospodarečih, mnogokrat naravnost sovražnih si sosedov, pomeni to načelo skupnosti in možnost ustvarjanja skupnega občinskega imetja, povratek k socialnemu ustroju občine.

Vsled tega, ker pri nas zadrugarji, zlasti pa člani načelstva in nadzorstva veliko premalo poznajo pomen rezervnega zaklada, kažejo v vodstvu zadruga mnogokrat veliko kratkovidnost in jemljejo veliko preveč ozira na sebične želje in zahteve članov. Odbor mora voditi zadrugo tako, da gre k vedno boljšemu razvoju in da ji pripravlja temelj za stalni obstoj. Sebičnost slepi poedinca, da ne vidi večje koristi zase in za občnost v skupnem zadružnem premoženju in da stremi za razdelitvijo, čeprav pride na posameznika malenkosten delež, ki mu v gospodarstvu nič ne zaleže. Proti tej kratkovidnosti članov mora odbor pokazati dalekovidnost in smisel za skupno zadružno premoženje, ki je v korist občnosti tako, kakor posameznika. Proti sebičnim zahtevam posameznikov mora odbor s trdo roko in brez strahu za svojo popularnost čuvati interes skupnosti, interes zadruga, pa čeprav ve, da stoji mogoče samo za kratko dobo na čelu zadruga.

II.

Zadružni zakon od 9. aprila 1873 nima splošnih določb o rezervnem zakladu. V § 5. točka 6. navaja, da morajo pravila vsebovati tudi »načela, po katerih je napraviti bilanco in izračunati dobiček, način, po katerem se ima preizkusiti bilanca, kakor tudi določbo o razdelitvi dobička in zgube med posamezne zadružnike.«

Pač pa omenja naš zakon rezervni zaklad v § 55, ko govori o pravicah izločenih članov in pravi: »ako pravila ne določajo

ničesar drugega, nimajo izločeni člani na rezervnih zakladih in na drugem premoženju zadruga nobene pravice . . .« Isto določbo ima za zadruga z omejeno zavezo § 79 združnega zakona.

Naš združni zakon torej ne nastavi zahteve, da je rezervni zaklad za zadrugo obvezen niti ne postavlja nikakih subsidiarnih določb glede prispevkov za rezervni zaklad, temveč to popolnoma prepušča pogodbi združnikov, pravilom. Le v slučaju, ako se združniki sami iz proste volje v združni pogodbi, v pravih odločijo za zbiranje rezervnega zaklada, tedaj zakon ščiti obstoječi rezervni zaklad in združno premoženje pred člani, ki izstopajo, so izključeni ali umrjejo. Vzrok te določbe ni samo ta, da bi obračunavanje z izločenimi člani delalo ponovno precejšne težkoče, temveč da se zadruga kot taka, njeno premoženje in njen obstoj zavaruje pred izstopajočimi člani.

Pač pa so po zakonu z dne 1. junija 1889 dovoljene pristojbinske ugodnosti za kreditne zadruga pod gotovimi pogoji, med drugimi tudi, ako se po pravih poslovni prebitki odkazujejo rezervnemu zakladu, na katerem članom ne pristojna nikak delež. Ta zakon se tudi imenuje zakon o rajfajzenovkah, ker navaja med pogoji za pristojbinske ugodnosti bistvene znake rajfajzenovih posojilnic. Po naših zakonih je torej edino za rajfajzenove posojilnice rezervni zaklad obvezen. In v pravih rajfajzenovk mora biti določeno, da se poslovni prebitki odkazujejo rezervnemu zakladu, na katerem članom ne pristojna noben delež. Po navadi določajo potem pravila, da v slučaju združbe rezervni zaklad pripade občini ali župnemu uradu, da ga porabi ali za ustanovitev druge podobne zadruga ali za gospodarske potrebe okoliša ali za druge občekoristne ali dobrodelne svrhe.

Kljub temu, da naš zakon ni postavil ob-

veznosti rezervnega zaklada, je večina naših zadrug tudi poleg hranilnic in posojilnic prevzela v svoja pravila določbo o rezervnem zakladu, kako se zbira in komu pripade po združitvi zadruga.

III.

Srbski združni zakon o poljedelskih in obrtniških zadrugah od 3. decembra 1898 pa je postavil v § 7. točka 10. zahtevo, da mora vsaka zadruga imeti rezervni zaklad, iz katerega se pokriva zguba v poslovanju. Pravila morajo tudi določati način, kako se rezervni zaklad tvori.

Dalje zahteva isti paragraf v točki 11., da mora biti v pravih določeno, ali je rezervni zaklad deljiv ali nedeljiv, in pravi, da zadruga, ki ne delijo dobička, ne morejo tudi v nobenem slučaju deliti svojega rezervnega zaklada. Vendar dohodke rezervnega zaklada lahko uporabljajo v dobrodelne in kulturne namene.

V točki 9. istega paragrafa zahteva zakon, da mora biti v pravih določeno tudi to, ali zadruga dobiček razdeljuje ali se celotni dobiček prišteje rezervnemu zakladu. Poljedelske zadruga ne morejo deliti dobička iz kreditnih poslov, in ako skupno pridelujejo poljske pridelke ali jih skupno predelujejo. Obrtniške zadruga ne morejo deliti dobička, ki ga napravijo s skupnim nabavljanjem sirovin in potrebščin v svrhu posebnega ali skupnega predelavanja, niti dobička, ki ga napravijo iz vzajemnega zavarovanja za bolezen, zoper poškodbe pri delu, za starost in smrt.

Srbski združni zakon nastavlja torej zahtevo, da je za vsako zadruga rezervni zaklad obvezen in morajo zadevne določbe biti v pravih in glede kmetijskih kreditnih in proizvodnih zadrug in

obrtniških sirovinskih, proizvodnih in zavarovalnih zadrug gre še korak dalje in izključuje zakon sam delitev rezervnega zaklada. Pač pa je po zakonu dovoljeno, da se dohodki rezervnega zaklada lahko uporabljajo v dobrodelne in kulturne namene.

Zelo verjetno je, da bo šla naša zadružna zakonodaja po smernicah, ki jih ima srbski zadružni zakon. Za projekt novega enotnega zadružnega zakona so se vzele iste osnove, ki jih ima srbski zadružni zakon iz leta 1898. Tudi vse davčne in pristojbinske olajšave, v kolikor so bile dovoljene v raznih naredbah in zakonih v zadnjem času, zavisijo od pogojev, ki jih je postavil že srbski zadružni zakon kot občevaljavne v zadružništvu. Davčnih in pristojbinskih ugodnosti morejo postati deležne samo zadruge, pri katerih je po pravilih izključen značaj trgovskega podjetja. Tako n. pr. zahteva člen 262 fin. zak. za l. 1922/23, da se ugodnosti, kakor jih določajo členi 95, 96 in 98 srbskega zadružnega zakona, raztegnejo na vse zadruge v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. To pa pod pogojem, ako zadruga po svojih pravilih ne plačuje nikakih dividend svojim članom, nikakih tantiem članom načelstva in nadzorstva in ako se rezervni zaklad po pravilih nikdar in nikoli ne deli med člane.

Priznati moramo, da je to prava pot, na katero se hoče spraviti vse zadružništvo in da je popolnoma v redu, da se z zakonom onemogočijo zadruge, ki so zadruge samo po imenu, v bistvu pa nič drugega kot špekulativna trgovska podjetja v korist par članov pod zadružno firmo.

Zadružništvo ne sme nikdar izgubiti iz vida svojih socialnih nalog, ne sme nikdar pozabiti, da mora vzgajati ljudstvo k skupnosti, vzajemnosti in samopomoči in da vsled tega ne sme hoditi pota gospodarskega liberalizma in neomejene gospodarske svobode.

V veliki meri pa izvršuje zadružništvo svojo socialno nalogo ravno s tem, da v rezervnih zakladih ustvarja nova skupna imetja, ki so namenjena občim koristim, kulturnim in dobrodelnim svrhám.

IV.

Nemški zadružni zakon iz l. 1868. še nima določbe, da je zbiranje rezervnega zaklada za zadruge obvezno. To obveznost je postavil šele zakon iz l. 1889. Po tem zakonu morajo pravila določati, kako se tvori rezervni zaklad, zlasti koliko letnega čistega prebitka je odkazati rezervnemu zakladu in katero višino mora rezervni zaklad doseči, da po nje dosegu preneha dolžnost letnega odkazovanja poslovnega prebitka rezervnemu zakladu.

Istotako kakor smo zgoraj omenili o §§ 55 in 79. našega zadružnega zakona, določa tudi nemški zakon v § 71., da izločeni član zadruge nima nikake pravice na rezervnem zakladu in na drugem premoženju zadruge. S to določbo se je torej rezervni zaklad postavil v službo zadruge, da služi za garancijo zadružnih upnikov in se odtegne razpolaganju članov.

Enotni zadružni zakon iz l. 1896 dopušča, da se celotni poslovni prebitek odkáže rezervnemu zakladu in dopušča tudi možnost, da se v pravilih izključi razdelitev zadružnega premoženja in rezervnega zaklada. § 89. art. 9 določa naravnost, da pripade v slučaju razdružbe nedeljivo premoženje zadruge oni občini, v kateri ima zadruga svoj sedež, ako ni v pravilih določena kot naslednik kaka druga pravna ali fizična oseba.

S tem je glede rezervnega zaklada in glede socialnega značaja zadrug v zakonodaji zmagala rajfajzenova smer zadrugarjev. S tem se je zadružna zakonodaja postavila na

stališče, da ne le priznava, ampak da tudi sama nalaga zadrugam izvestne socialne naloge. Nemško zadružništvo stoji torej glede določb o rezervnem zakladu zelo blizu srbskemu zadružništvu, kakor je tudi v drugih določbah med srbsko in nemško zadružno zakonodajo najti precejšno sličnost. Taka važna določba je n. pr. ta, da ima vsak član zadruga na občnem zboru samo en glas brez ozira na število deležev.

Napisali smo te vrstice o rezervnem zakladu zato, da bomo poznali njegov pomen in potrebo pravočasno in ga tudi pravočasno zbirali, tako da nam bo v časih stiske na razpolago za kritje zgube, za razne občekoristne svrhe. Napisali smo jih zato, da nas ne bodo hudi časi našli nepripravljene in da ne bomo prepozno in zaman tožili, kaj smo zagrešili in kaj smo opustili. Delajmo, zbirajmo, varčujmo, dokler je čas.

Zanimiv slučaj iz zadružnega prava.

Kandijska hranilnica in posojilnica je podpisala med vojsko več vojnega posojila in je prestopila leta 1917 k Zadružni centrali. Ko je prešla zadruga v roke pristašev SKS, se je pritiskalo na bivše člane načelstva, da plačajo odškodnino, ker je ta nastala vsled podpisa vojnih posojil in pa vsled prestopa k Zadružni centrali. Bivši člani načelstva kanonika Anton Žlogar in Jakob Porenta ter župnika Anton Šmidovnik in Andrej Česenj ter gostilničar in posesetnik Josip Zurec se temu opominu niso odzvali in ko jih je zadruga pozvala, da se podvržejo zadružnemu razsodišču, katero je bilo sklicano v smislu člena XXVI zadružnih pravil Kandijske hranilnice in posojilnice, ki se glasi: »Vse prepire mej zadružniki, mej zadružniki in zadrugo, v kolikor se tičejo društvenih zadev, razsodi posebno razsodišče, katero voli za vsak posamezni slučaj občni zbor. Isto obstoji iz peterske zadružnikov, kateri izbere med seboj predsednika in se med seboj dogovoré glede postopanja pri obravnavanju in razsojevanju spornega vprašanja. Proti razsodbi razsodišča se stranki ne moreta pritožiti.« so odgovorili, da razsodišče nima nikake kompetence o odškodnini kaj sklepati in naj se zadruga obrne na revizijsko oblast, da na občnih zborih danih absolutorijev ni mogoče razvelja-

viti, ker sicer postanejo iluzorični razni slučajji, ki spadajo pred kazensko sodišče in da naj zadruga vloži tožbo pri rednem sodišču.

Dne 8. decembra 1921 se je sešlo razsodišče, obstoječe iz gg. Franca Hočevarja, nadučitelja v Ruperčvrhu kot podpredsednika, Ivana Dularja, pos. iz Jurke vasi, Matkota Maloviča, mizarja v Novem mestu, Janeza Udovča, pos. v Ređerči vasi in Alojzija Petriča, kovača v Bršljinu ter je izdalo naslednje razsodilo: »Tožena stranka Anton Šmidovnik, Jakob Porenta, Andrej Česenj in Josip Zurec so nerazdelno dolžni plačati tožeči stranki Hranilnici in posojilnici za Kandijsko in okolico, reg. z. z n. z. v štirinajstih dneh pod izvršbo:

1.) Prispevek v sanacijski fond Zadr. centrale v znesku 117.134 K s 5% obrestmi od 1. januarja 1920 dalje;

2.) razliko v vrednosti vojnih posojil za sedaj v znesku 117.134.46 K s 5% obrestmi od 1. januarja 1919 dalje;

3.) 5% obresti od 450.000 K od 1. januarja 1919 dalje;

4.) razliko na obrestih v znesku 30.496.88 K s 5% obrestmi od 27. aprila 1921 dalje;

5.) zadružni delež 1000 K s 5% obrestmi od 28. oktobra 1917 dalje;

6.) odškodnina 50.000 K s 5% obrestmi

od 5. decembra 1921 dalje :

7.) stroške razsodišča v znesku K 5000.—, kolektivne in druge pristojbine. Zoper to razsodbo ni pritožbe in je razsodba pravomočna in po preteku 14 dni izvršljiva.«

Gori imenovani gg. so vložili pri okrožnem sodišču v Novem mestu tožbo na neveljavnost razsodiščnega izreka v smislu §§ 595, 596 c. p. r. ter so se sklicevali, da je imenovano razsodilo nično in neveljavno iz razlogov § 595 št. 1 in 5 c. p. r. Pravni spori take vsebine ne spadajo pred razsodišče, razun v slučaju, ako so se stranke istemu podvrgele po določbi § 577 c. p. r. Zadrružna pravila imajo v smislih navadne spore internega kazenskega ali disciplinarnega značaja. Gori imenovana določba člena XXVI je nejasna in jo je kot tako tolmačiti v škodo zadrugi. Ker so poleg tega toženi zadrružniki izstopili iz zadruge že novembra 1920, ni zanje razsodišče obvezno. Razsodilo je neveljavno tudi z ozirom na določbo § 595 št. 3 c. p. r., kajti razsojali so razsodniki kot zadrružniki v lastni stvari, kot taki so pa izključeni po določbi §§ 19 in 20 j. n.

Zadruga je navajala, da ničnostni razlogi niso podani. Sklicevala se je na pristopno izjavo, katere niso tožniki podpisali kot zadrružniki in se z isto podvrkli tudi izpremembi istih in sklepom občnega zbora. Jakob Porenta in Andrej Česenj sta bila člana že prvega načelstva. Določba o razsojevanju preprirov po razsodišču se je nahajala že v prvih pravilih in je ostala neizpremenjena. S pristopom k zadrugi in z izjavo so se podvrkli tožniki zadrružnim pravilom in tudi zadržnemu razsodišču za vse spore v društvenih zadevah. Odškodninski zahtevki so nastali za časa delovanja tožnikov v načelstvu. Z izstopom iz zadruge niso bili v stanju razveljaviti enostransko dogovor glede razsodišča.

Okrožno sodišče v Novem mestu je tožbi ugodilo in izrek razsodišča Kandijske hra-

nilnice in posojilnice razveljavilo.

V svojih razlogih je navedlo, da je zadruga v pravni pomoti, ko tolmači določilo točke XXVI. svojih pravil tako, da ji more razsodišče, ki ga izvoli njen občni zbor, razsojati tudi pravne zadeve, za kakoršne v predmetnem slučaju gre, torej odškodninske zadeve materijelnopravnega značaja. Po členu VI. ustave z dne 28. junija 1921 ne more nikogar soditi nepristojno sodišče, pristojna pa so za postopanje v državljskih pravnih sporih redna sodišča, razsodišča kot izredna sodišča pa le po meri določil člena XII civ. pravd. reda to je, v kolikor so v njem vpoštavana. Po točki 6 poslednje določbe so vpoštevna kot društvena razsodišča, ki morejo veljavno tudi v sporih državljskega prava soditi, razsodišča le onih društev, katerim je bila z zakonitim predpisom dana pravica, da si postavljajo v razsodbo sporov razsodišča ; bili so pa taki zakoniti predpisi dani trgovskim in obrtnim zbornicam z zakonom z dne 29. junija 1868 drž. zak. št. 85 — rudarstvenim zadrugam z zakonom z dne 14. avgusta 1896 drž. zak. št. 156 — javnim skladovnicam z zakonom z dne 28. aprila 1889 drž. zak. št. 64 — obrtnim zadrugam z zakonom z dne 15. marca 1883 drž. zak. št. 39.

Da bi bila dobila tudi tožena zadruga zakonito izrečeno pravico, da si postavi v razsojo o sporih državljskega prava razsodišče, ne more tožena zadruga trditi in se sklicuje ona le na določila XXVI svojih zadržnih pravil, ker da so ta pravila oblastveno priznana. Poslednje ne more nikakor ne isto vetiti s podelitvijo zakonitega privilegija. Zato razlikuje § 599 odst. 2 cpr., da obstoje tudi taka razsodišča, ki se jih ustanavlja po smislu društvenega zakona z dne 15. novembra 1867 drž. zak. št. 134 v poravnavo sporov, izvirajočih iz društvenega razmerja in določa, da niso ta poslednja razsodišča zavezana do-

ločilom cpr. četrti oddelek (§§ 577—599) o postopanju razsodišč. Temu je povzeti, da se ne krije potem »spora, izvirajočega iz društvenega razmerja« s sporom državlanskega prava; pritrđiti je zato naziranju tožeče stranke, da je po določilu točke XXVI pravil tožene zadruga njeno zadržno razsodišče poklicano zgolj v rešitev preprirov društvenega značaja. So pač le zato taka društvena razsodišča neodvisna od predpisov civ. pravd. reda, ki jih morajo druga, zakonito priznana razsodišča privilegiranih organizacij kot za nje obvezna vpoštevati. Glede razsodišč, ki si jih more tožena zadruga postaviti v razrešitev preprirov, nastalih med njo in zadržniki oziroma med zadržniki, določa točka XXVI. zadr. pravil, »da se v razsodišče izvoljeni zadržniki med sabo dogovore glede postopanja pri obravnavanju in razsojevanju spornega vprašanja«, da so torej avtonomni, neodvisni od prepisov rednega sodnega postopka. Je torej razsodišče po smislu točke XXVI. pravil tožene zadruga mišljeno z najobsežnejšo prostostjo, ker naj ni vezano na zakon, kakor so vezana razsodišča drugih organizacij. Je torej razsodišče po točki XXVI. zadržnih pravil institucija, ki deluje prosta vsakeršne zakonite vezi, in je glede razsodb razsodišča v isti točki pravil določeno, »da se proti razsodbi razsodišča stranki ne moreta pritožiti« — očitvidno je, da morejo biti razsodišča tožene zadruga mišljena zgolj na prepire neznatnega internega pomena; vsekako ne morejo posegati v pravna razmerja, ki jih je presojeti iz vidika določil materijelnega državlanskega prava. Takega obsežnejšega razsodiškega prava so deležna le razsodišča organizacij, katerim je po zakonu privilegij ustanavljanja lastnih razsodišč priznan, ker so pač dana jamstva, da bodo ta razsodišča tudi sposobna, da vzadovoljivo delujejo.

Da so bila pravila tožene zadruga po

politični kot nadzorovalni oblasti odobrena, ne dokazuje drugo, nego da vstrezajo pravila predpisom društvenega zakona z dne 15. novembra 1867, drž. zak. št. 134; glede po poslednjih v § 4 lit. g zahtevanega določila o poravnanju društvenih sporov potom razsodišč, se je pa že zgoraj opozarjalo, da ima zakon v § 599 taka društvena razsodišča kot razsodišča, ki jih ni istovetiti z razsodišči, katerim je dano, da razsojajo v zadevah državlanskega prava.

Zadruga se je proti tej sodbi pritožila, njenemu prizivu pa se ni ugodilo. Višje deželno sodišče v Ljubljani se sklicuje deloma na razloge prvega sodišča ter dodaja med drugim, da po razsodilu in po strankinih navedbah izvira odškodninski zahtevk iz protipravilnega, torej krivičnega dejanja, katero je tožeča stranka baje storila, ko je nastopala kot član toženkinega načelstva. Temelj odškodnini ni torej društveno razmerje, to je članstvo, ampak krivično dejanje, katero mora tožeča stranka, če dokazano, po določbah § 23 zdr. zakona od 3. 4. 1873 št. 70 d. z. in XXX poglavja o. d. z. zastopati. Odškodninski zahtevk je torej materijelnopravnega značaja in spada v podsodnost rednih sodišč (§ 1338 o. d. z.) ne pa pred toženkino razsodišče členu XXVI zadr. pravil, ki je upravičeno soditi le o preprikih, ki temeljijo in izvirajo iz društvenega razmerja.

Proti tej sodbi vloženo revizijo kandijske hranilnice in posojilnice je vrhovno sodišče pri stolu sedmorice v Zagrebu zavrnilo ter omenja v svojih razlogih med drugim, da bi ob širši razlagi, ki si jo želi zadruga dosledno, spadala pod razsodišče tudi tožba na povračilo zadržnikom danih posojil in na plačilo obresti. Tak razlog pa ne vstreza smislu pravil, ki govore o izterjevanju posojil in obresti od članov potom sodišča.

Tudi ni prezreti, da je slovom členu XII v točki f pridržano občnemu zboru, da raz-

sodi pritožbe, katere so se vložile zoper načelstvo. Ta določba je v skladu s čl. XVIII. pravil, po katerem nadzorstvo nadzoruje načelstvo in njegovo delovanje in sme ob preteči nevarnosti začasno odstaviti ude načelstva, a mora hkratu nemudoma sklicati izredni občni zbor, da le-ta stvar razsodi. Ko je pa potemtakem že reševanje pritožb zoper poslovanje članov načelstva pridržano občnemu zboru, more tem manj biti razsoja o denarnih zahtevkih zadruga zoper bivše člane načelstva poverjeno razsodišču. Po § 25 zakona od 9. aprila 1873 d. z. št. 70 je nadzor-

stveni svet upravičen, da vodi zoper člane načelstva pravde, katere je sklenil občni zbor.

Upoštevati je slednjič, da so razsodišča izjeme od rednih sodišč (§ 1 jur. n.); zato je vprašanje, ali je podan primer za uporabo razsodišča, reševati ob striktni razlagi zadevnih določil.

Po razloženem svojem besedilu in smislu tedaj člen XXVI. pravil že ob sebi ni mogel nuditi podlage za pogodbo na razsodnike ali drugače utemeljiti upravičenosti toženkinega razsodišča za razsojo predmetnega pravnega spora.

Vsem zadrugam, ki bodo spremenile pravila v smislu člena 262 fin. zak. za l. 1922/23.

I.

Člen 262 fin. zak. za l. 1922/23 glasi : »Členi 95, 96 in 98 srbskega zakona o poljedelskih in obrtnih zadrugah se razširjajo na vso kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter veljajo za vse one zveze najmanj 20 zadrug in njih zadruga, ako tudi dotična zveza in njene zadruga po svojih štatutih ne dele članom na zadružne deleže dividend, niti ne dajo članom svojih upravnih in nadzorstvenih odborov tantijem, in vrhu tega, ako se njih rezervni zakladi nikakor in nikoli ne smejo deliti med člane. Ti pogoji oprostive morajo biti zavarovani s štatuti zadrug tako, da se smejo izpremeniti samo z odobritvijo zvez ; dotične zveze pa morajo take odredbe štatutov obdržati neizpremenjene tako glede sebe kakor tudi glede svojih zadrug. Dosedaj neplačani davki in takse tako oproščenih zvez in zadrug se ne izterjujejo.«

V Narodnem Gospodarju št. 8 z dne 15. avgusta t. l. smo na strani 100 in 101 natančno pojasnili ugodnosti, davčne in pristojbinske, katerih lahko postanejo zadruga deležne na

podlagi gornjega člena fin. zak., ako izpremenijo pravila. Take zadruga se oproščajo vseh taks pri ustanovitvi, pri potrjevanju pravil, knjig in obvez za overovanje podpisov in v obče za vse posle, ki jih imajo z državnimi ali občinskimi oblastmi (člen 95 srb. zadr. zak.). Dalje se take zadruga oproščajo davka in vseh doklad na delo, glavnico in dohodek (člen 96 srb. zadr. zak.).

Z ozirom na to je Zadružna zveza razposlala vsem svojim članicam točna navodila, kako imajo v smislu člena 262 fin. zak. spremeniti svoja pravila, in jih pozvala, da v čim krajšem času skličejo izredne občne zборе za sklepanje o premembi pravil.

II.

Vse zadruga, ki hočejo postati deležne zgoraj navedenih ugodnosti, morajo na občnih zborih spremeniti svoja pravila točno po navodilih, kakor jih je dala v posebnem dopisu vsaki posamezni zadrugi z ozirom na njena pravila Zadružna zveza. Pri sklicevanju občnih zborov naj pazijo zadruga na to, da mora

občni zbor biti običajno po pravilih pri neka-
terih 8 dni, pri drugih 14 dni prej razglašen
v Narodnem Gospodarju in upoštevajo dej-
stvo, da Narodni Gospodar izhaja 15. dne vsa-
kega meseca. Na dnevni red jim ni treba sta-
viti drugega nego premembo pravil in slu-
čajnosti.

Dalje opozarjamo vse zadruga, naj strogo
pazijo pri sklepanju o premembi pravil na to,
kakšna večina je po pravilih za premembo
pravil potrebna. Pravila nekaterih zadrug se
zdaovoljijo tudi pri premembi pravil z navad-
no t. j. nadpolovično večino, dočim pri drugih
zadrugah zahtevajo pravila takozvano kvali-
ficirano večino n. pr. $\frac{2}{3}$ ali $\frac{3}{4}$ glasov. Neka-
tera pravila zahtevajo tudi večje število nav-
zočih združnikov za sklepčnost pri premembi
pravil nego pri običajnih občnih zborih. Na te
določbe pazite !

III.

Po izvršenem občnem zboru, na katerem
je bila sklenjena prememba pravil v smislu
člena 262 fin. zak., naj zadruga takoj prosijo
s posebno vlogo za vpis premembe pravil v
zadružni register. Tej vlogi je priložiti ove-
rovljeni prepis zapisnika o občnem zboru, za
kar v smislu naredbe s 23. maja 1895 zado-
stuje, da zadruga sama, kakor določajo pra-
vila za podpisovanje potrdi, da prepis zapi-
snika o občnem zboru soglaša z izvirnikom.

Vlogo je kolkovati s kolkom za 3 Din.,
prepis zapisnika občnega zbora s kolkom za
1 Din., za vpis premembe pravil je potreben
še kolek za 4 Din. in za objavo v Uradnem
listu se priloži kolek za 5 Din. Ko bo izvedena
registracija premembe pravil, bo zadruga v
bodoče prosta pri svojih vlogah, dopisih in
sploh pri svojih poslih z državnimi in občn-
skimi oblastmi vseh taks. Vsi zamotani pred-
pisi in pojasnila o taksah bodo torej v bodoče
lahko za nas odpadli.

NOVE NAREDBE.

Znižanje tarife za prevoz živalske krme.
Ministarstvo Poljoprivrede i Voda v Beogra-
du sporoča sub br. 28.147/IV z dne 4. oktobra
t. l., da je prometni minister pod K M Br.
30.162/22 g dovolil olajšave za prevoz tritisoč
vagonov živalske krme za pasivne kraje in
to takole :

1.) **Za seno in slamo** računale se bodo
vozarine po tarifnem razredu »c« za 5.000 kg ;
po specialni tarifi br. »3« za 10.000 kg.

2.) **Za zrnato hrano** in mlinske proizvode
(moka, otrobi itd.) računala se bo tarifa, ki
je bila v veljavi 30. junija t. l. (popust 33 %).

Znižane tarife veljajo pod sledečimi po-
goji :

1.) Tovorni list mora biti adresiran na
naslov Kmetijske družbe, kmetijskih podruž-

nic, zvez kmetijskih zadrug ali občin.

2.) Tovornemu listu se mora priložiti
uverenje izdano od strani Mini-
starstva Poljoprivrede i Voda
(odeljenje za stočarstvo), v katerem bo ozna-
čeno, da je pošiljatev namenjena za preskrbo
revnih krajev. Uverenje mora biti žigosano
in numerirano od strani Ministarstva Saobra-
čaja.

Duplikat tega uverenja, istotako žigosan
in numeriran od Ministarstva Saobračaja,
mora prejemnik pred prejemom robe predati
železniški postaji.

Ako unikat tega uverenja ni priložen to-
vornemu listu, ali ako se pri izdajanju pošiljke
ne predloži duplikata, računala se bo polna
vozarina.

Krma se more nakupovati in izvažati iz Vojvodine, Srema, Vzhodne Slavonije in Podunavja. Za Slovenijo je odobreno, da lahko uvozi 1000 vagonov živinske krme.

Kmetijska družba, kmetijske podružnice, zveze kmetijskih zadrug in občine, ki reflektirajo na te znižane tarife, naj takoj prijavijo število vagonov krme, ki jih nameravajo iz zgoraj naštetih krajev uvoziti, na naslov: Pokrajinska uprava, oddelek za kmetijstvo v Ljubljani (Marjanišče), da se zamore pravočasno naročiti zadostno število uverenj. Prijave naj vsebujejo; natančen naslov društva ali občine, vrsta krme (seno ali slama) in število vagonov.

O izdanih uverenjih vodila se bo stroga evidenca.

Pokrajinska uprava, oddelek za kmetijstvo v Ljubljani.

Odločba o rabi dinarske veljave v trgovskih knjigah. Minister za trgovino in industrijo je odredil, da morajo vsi zavodi, ki so zavezani javnemu polaganju računov, voditi svoje knjige in zaključne račune (bilanco in račun zgube in dobička) v dinarjih, in sicer iz za dne 1. januarja 1923. — Med zavode, ki so zavezani javnemu polaganju računov, spadajo tudi vse zadruge. One zadruge, ki niso še prešle na dinarsko vrednost, bodo to morale storiti z novim letom.

Zakon o državnih bankovcih po 1 Din. in 0.50 Din. Imenovane bankovce mora po členu 3. tega zakona glavna državna blagajna sprejemati v neomejeni količini. V koliki množini morajo ostale državne blagajne sprejemati te bankovce, predpiše minister za finance v posebni odredbi. — Po čl. 4. o plačilih ni nihče dolžan sprejeti naenkrat več nego 100 Din. v bankovcih po 0.50 Din. in ne več nego 200 Din. v bankovcih po 1 Din. — V istem Uradnem listu je objavljen tudi zakon o natisku bankovcev po 0.25 Din. V

tem zakonu pa ni povedano, koliko teh bankovcev je vsakdo dolžan sprejeti ob plačilih. Ta določba bi bila zelo potrebna, ker je ravno kronskih bankovcev jako veliko v prometu in ker se jih ljudje pri plačilih navadno brnijo. Minister za finance je bil pooblaščen z zakonom, da sme natisniti 200 milijonov teh bankovcev t. j. za 50 milijonov dinarjev.

Zakon o kovanju drobiža iz nikla in game.

Ko je kovani drobiž že dobro leto v prometu, je sedaj objavljen zakon o kovanem drobižu, s katerim zakonom se pooblašča finančni minister, da sme skovati drobiža iz nikla za 12 milijonov dinarjev (po 25 par) in iz game za 18 milijonov dinarjev (po 5 in 10 par). — Po členu 5. zakona pa ni primoran nihče sprejeti drobiža po 25 par več nego za 20 dinarjev ob istem izplačilu, drobiža po 10 par ne več nego za 10 Din. in drobiža po 5 par ne več nego za 5 Din. ob istem izplačilu. — Drobiž iz game in nikla nam je kovala tvornica kovin A. Krupp, d. d. v Berndorfu pri Dunaju. Drobiž iz nikla po 25 par sploh še ni dan v promet, ker bi kot dober denar iz prometa tudi hitro izginil. Zato pa imamo v prometu maso papirnatih kron (0.25 Din.), ki se jih vsakdo brani.

Notarske tarife. Z naredbo ministrstva pravde od 14. oktobra t. l. so izmenjene odnosno povišane notarske in odvetniške tarife v področju višjih deželnih sodišč v Ljubljani in Splitu. Kar pride za zadruge največ v poštev, je potrjevanje prepisov (vidimiranje) in poveritve podpisov (legalizacija). Za potrdilo prepisa znaša tarifa 3 Din., ako spis nima več nego dve strani. Za vsako nadaljno stran se računa 0.30 Din. Za poveritev podpisa se plača Din 2.25., ako je stranka notarju osebno znana. Ako se mora istovetnost stranke potrditi s pričami, se plača 5 Din. Pri znesku nad Din. 2.500 se plača brez ozira na to, ali je stranka notarju osebno znana ali ne, 15 Din.

Za napredek kmetijstva. Ako bi sodili po zakonih in naredbah, ki zadevajo kmetijstvo, bi morali reči, da kmetijstvo pri nas zelo hitro napreduje. V drugi polovici oktobra imamo kar v treh uradnih listih objavljene zakone ozir. naredbe, ki zadevajo izboljšanje kmetijstva.

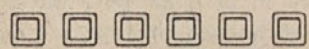
Objavljen je pravilnik o preiskuševalnih postajah pri srednjih poljedelskih šolah. Te postaje se organizirajo za učne namene in za potrebe javne službe in sicer: poljedelsko - kemijska, fitopatološko - entomološko - bakteriološka in sadjarsko - enološka postaja. Pravilnik ta učna in dolga imena preizkuševalnih postaj sam razloži in sicer proučuje fitopatološko - entomološko - bakteriološka postaja rastlinske

bolezni in škodljivce ter predpisuje metode za njih uspešno zatiranje ali za njih odvrčanje.

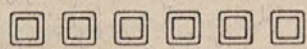
Na podstavi člena 77 zak. o ustanavljanju srednjih poljedelskih šol je izdan pravilnik za srednje poljedelske šole, ki obsega učni program in vse druge določbe glede pouka, učnega osobja in učencev.

Dalje je bil v Uradnem listu št. 113 objavljen zakon o obnavljanju in pospeševanju vinogradništva in sicer s pomočjo državnih trtnic.

Imamo torej zaznamovati lep napredek kmetijstva v papirnatih naredbah in zakonih, praksa napredka pa je zelo počasna in jo vodita najvišja upravna principa: »Ima vremena i nema para«.

ZADRUŽNIŠTVO.

Predstavka Glavnega Zadružnega Saveza glede zakonskega načrta o neposrednih davkih. Glavni Zadružni Savez je 20. oktobra napravil na poljedelsko in finančno ministristvo predstavko glede zakonskega načrta o neposrednih davkih, katerega je predložila anketna večina in o katerem smo že parkrat razpravljali v Narodnem Gospodarju. Zakonski načrt gre za tem, da izenači vse direktne davke v državi. V zvezi s tem stremlja ta načrt tudi za tem, da izenači vse posebne odredbe, ki se nanašajo na zadružništvo.

Predstavka zahteva v glavnem, da novi zakon o direktnih davkih ne prejucira posebnim odredbam, ki jih bo imel novi enotni zadružni zakon glede obdavčevanja zadrug in da se ureditev obdavčevanja zadrug popolnoma prepusti novemu zadružnemu zakonu.

V tej zadevi je tudi Zadružna zveza napravila na imenovani ministristvi predstavko, v kateri se pridružuje zahtevam Glavnega Zadružnega Saveza.

Skupna nabava kolonijalnega in uvoznega blaga za zadruge. Na pobudo Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu se je vršil 30. oktobra sestanek zastopnikov raznih zadružnih organizacij, v prvi vrsti pa zastopnikov Zveze srbskih kmetijskih zadrug v Beogradu. Na sestanku se je razpravljalo o potrebi in možnosti skupne nabave kolonijalnega, pozneje pa splohi vsega blaga, ki ga moramo uvažati. Splošno se je priznala potreba, da vse obstoječe zadružne organizacije skupno nabavljajo in uvažajo raznovrstno uvozno blago, predvsem kolonijalno. V to svrhu skupnega uvoza kolonijalnega blaga naj se ustanovi posebna delniška družba, v katere pravilih pa naj bodo obseženi tudi bistveni znaki zadružnega podjetja. Sedež tega podjetja naj bi bil v Beogradu. Kapital, potreben za podjetje, bi morale dati zainteresirane zadružne ustanove, v prvi vrsti kredit zadružnih zvez in Narodne banke. Mislilo se je, da bi za začetek zadostoval kapital 5 milijonov di-

narjev, katerega naj bi prispevale zadrudne zveze v razmerju vrednosti blaga, ki bi ga nabavljale potom velenakupovalnega podjetja. Dobiček podjetja bi se v prvi vrsti stekal v razne fonde (rezervni, investicijski, dobrodelni itd.), ostanek bi se delil na zadrudne zveze po vrednosti blaga, ki ga nabavljajo. V slučaju likvidacije bi preostalo premoženje pripadlo Glavnemu zadrudnemu savezu v Beogradu.

Sklenjeno je bilo pozvati vse zadrudne organizacije, da se o načrtu izjavijo, pošljejo svoje predloge in podatke, koliko blaga in kakšno blago bi nameravale uvažati potom uvoznega podjetja.

Kako se godi zadrugam v državah, ki imajo zdravo valuto? Nič bolje kot pri nas, ali mogoče še slabše. Poslušajte odlomek iz poročila, ki ga je dal predsednik nadzorstva zveze konsumnih zadrug »K o n k o r d i a« v Švici na glavni skupščini 22. oktobra t. l. : »Preteklo leto je stalo v znamenju najtežje gospodarske krize in je zahtevalo ves napor zadrudnih zvez in institucij, da se obvarujejo škode. Pri tem se je pokazalo, da smo delali v zadrudništvu zelo veliko hito, da nam reč nismo ustvarili večjih rezerv, ki bi jih bili lahko pritegnili na pomoč v hudih letih. Vsled tega mora iti pametno stremljenje previdnih zadrugarjev (in to pri malih kakor pri velikih zadrugah in njih zvezah) za tem, da v bodočnosti odkazejo od doseženega dobička veliko večje vsote kot dosedaj rezervnemu zakladu in da članom in konsumentom v manjši meri ob zaključku poslovnega leta vračajo dobiček. Seveda zahteva izvedba take pametne zadrudne politike pravega zadrudnega duha od posameznih članov zadruga.«

Mednarodni delovni urad pri ligi narodov ima tudi posebni oddelek za zadrudno organizacijo. Pred kratkim je izdal 7. del letopisa, ki je posvečen zadrudništvu. V kratki obliki ima bogat material : podatke o 450 narodnih

zadrudnih organizacijah v 47 državah, kakor tudi o mednarodnih zadrudnih organizacijah in institucijah.

Z ozirom na to, da večina zadrudnih organizacij gre temu uradu pri zbiranju podatkov rade volje in hitro na roko, so podatki, zbrani v knjigi, dosti popolni in točni. Brez dvoma je delo velike vrednosti za statistiko svetovnega zadrudništva in nam nudi precej natančno sliko o sedanjem stanju in delovanju zadrudnih organizacij v posameznih državah, kakor tudi sliko o stanju in delu mednarodnih zadrudnih organizacij. Vsakomur, ki se peča z zadrudništvom, nudi knjiga dragocen material.

Zbornice konsumentov. Razni poklici, razne stroke in skupine interesentov se danes organizirajo v svrhu skupnega nastopa in skupne zaščite svojih interesov. Najobširnejša skupina interesentov in to za najvažnejšo zadevo, kateri bi moral pravzaprav pripadati vsak človek, pa se do zadnjega časa ni zorganizirala v zaščito svojih koristi, t. j. konsument. Sila je naposled privedla tudi do te organizacije in v Nemčiji so se ustanovile posebne zbornice konsumentov.

Zbornica konsumentov ima namen štiti splošne interese konsumentov svojega okoliša. V tem namenu so obsežene sledeče naloge : zastopanje gospodarskih interesov konsumentov, pospeševanje in usmerjevanje tehnike in gospodarstva posebej še gospodinjstva, pouk in vzgoja konsumentov, nasveti oblastem v vseh zadevah konsuma in tozadevni predlogi na oblasti ter imenovanje izvedencev.

V konsumentskih zbornicah so zastopane razne organizacije zborničnega okoliša, ako ujih namen ni dobiček in sicer : podjetja konsumentov kakor so konsumna društva, občekoristne stavbene zadruga, zadruga za naseljevanje, dalje gospodarsko-politične in gospodarsko-posvetovalne organizacije kon-

sumentov kot n. pr. društva najemnikov, gospodinjstva in njihove centralne organizacije. Naposled imajo pravico do zastopstva v konsumentki zbornici razne strokovne organizacije delavcev, nameščencev in uradnikov.

Brez dvoma ima zadruženstvo, posebno panoga konsumnega zadruženstva in panoga zadruženje produkcije življenjskih potrebščin pričakovati od teh zbornic konsumentov veliko podporo in mnogo pobude. Če ne drugega, bodo morale te zbornice z vso silo nastopiti za interese konsumentov v tem pogledu, da se res vsi konsumenti organizirajo za nabavo dnevnih potrebščin v konsumnih društvih in da konsumno zadrugarstvo gre polagoma od zadruženje prodaje življenjskih potrebščin do splošne zadruženje produkcije življenjskih potrebščin.

Za zadružno izobrazbo in za napredek zadruženje zavesti in zadruženje misli je potrebno, da vsak dober zadrugar čita Narodnega Gospodarja. Zato posnemajte zgled Mlekarske nakupovalne in prodajalne zadruženje v Predosljih, ki je naročila za vse člane načelstva in nadzorstva Narodnega Gospodarja. Edini slovenski zadrugi list bi gotovo morali čitati saj vsi oni zadrugarji, ki so v vodstvu zadrug in ki nosijo odgovornost ne samo za delovanje in obstoj zadruženje, ampak tudi za razširjanje zadruženje misli in zadruženje zavesti med člani zadruženje. Kako bodo taki voditelji vzgajali druge člane, ako niti sami ne čitajo svojega zadrugnega glasila. — Sicer pošilja Zadruženje zveza list brezplačno vsem svojim članicam, toda en izvod nikakor ne zadostuje, da bi ga mogli čitati vsi člani načelstva in nadzorstva, to tembolj, ako list, kadar pride, obleži nerazrezan v kakem predalu ali na blagajni med papirjem.

Zadruženstvo v slovanskih deželah je na-

slov knjižici, ki jo je sestavil K. Boček, tajnik Slovanske poljedelske zadruženje komore (zbornice) v Pragi in jo je poljedelska zbornica izdala. Knjižica obsega na 180 straneh glavne podatke in to v precejšnji meri najnovejše podatke o zadruženstvu v vseh slovanskih državah. Pri posameznih državah daje pisatelj najprej kratek pregled občega gospodarskega položaja v dotični državi, potem kratko zgodovino zadruženstva v obče ali po raznih panogah in potem navaja zadruženje zveze in njih današnje stanje. Od slučaja do slučaja bomo, kolikor nam bo dopuščal prostor, prinesli nekaj podatkov iz te knjižice. Za danes samo par malenkosti iz ruskega zadruženstva.

V l. 1865 je bila v Rusiji ustanovljena prva zadruga. V l. 1918 je bilo na Ruskem 56.268 raznih zadrugnih organizacij, združenih v 888 zvezah. Te zveze je vodilo 10 vseruskih osrednjih zvez, ki so imele svoje središče v lastni zadrugi banki, v Moskovski ljudski banki.

Potem, ko je doseglo rusko zadruženstvo tak višek, pa je prišla revolucija, ki se je v kratkem času razvila v boljševizem in postala zapreka ruskega zadruženstva: boljševiki so ubili rusko zadruženstvo in so na svoj način uporabili njegovo ime, da maskirajo pred neinformirano Evropo razne svoje agencije in delegacije, ki gredo za boljševikom dobro znanimi cilji, ki pa nimajo z ruskim zadruženstvom nič skupnega.

Zelo zanimivi so podatki o panogah ruskega zadruženstva kmetijskega kakor konsumnega in razvoj Moskovske Ljudske Banke, o katerih na kratko prihodnjič.

Prenos kapitala proti jamstvu prodaje. To geslo se je pojavilo med nemškim konsumarstvom in naj mu da rešitev iz težkega položaja.

Kaj hoče to geslo? Ono zahteva, da pri- vatna podjetja prenesejo manjši ali večji del

svojega kapitala na konsumne zadruge. Konsumne zadruge naj kot protivrednost za ta kapital jamčijo privatnim podjetjem popolno ali delno prodajo njih proizvodov.

Zakaj se je pojavil ta sistem? Nemško konsumarstvo trpi na pomanjkanju kapitala, vsled česar se njegovo delovanje omejuje skoro izključno na posredovanje prodaje, popolnoma zanemarjati pa mora vsled pomanjkanja kapitala lastno produkcijo konsumnih potrebščin. In vendar je po angleškem vzorcu čim večja lastna produkcija končni cilj zdravega konsumarstva. In ker nimajo konsumi za lastna podjetja potrebnega kapitala, se hočejo udeležiti zato na proizvodstvu privatnih tovarn in ponujajo podjetnikom kot protivrednost svoje jamstvo za prodajo tovarniških proizvodov.

Ali je kaj upanja, da bi privatni podjetniki

sprejeli to ponudbo? Tudi nemška industrija in to zlasti produkcija vsakdanjih potrebščin se nahaja vsled nestalne valute in s tem zvezanih kriz v težavnem položaju. Križe so mnogokrat tako težke, da ogrožajo obstoj producentov. Zato je gotovo za podjetnika neprecenljive vrednosti, ako ima za slučaj take krize zajamčen trg, zajamčenega odjemalca in to celo veleodjemalca, kakor so konsumna društva. Zato je upanje konsumnih društev precej upravičeno, da bo eden ali drugi podjetnik radi varnosti, radi stalnosti, radi gotovosti svojega podjetja in svojega obrata rad odstopil četrtno ali tretjino svojega v podjetju investiranega kapitala konsumnemu društvu, katero mu v vsakem slučaju, celo v časih najhujše krize jamči za delni ali popolni odjem njegovih izdelkov.

Sebičnost je prokletstva vredni vir vsega zla. Gospodarska svoboda zahteva »pravico« močnejšega, gospodarska svoboda je v bistvu pravo sile in pesti v gospodarstvu. Dobiček je njen edini cilj, profit njen oboževani malik in njen pohlep po profitu gre hladnokrvno čez grobove ljudskega blagostanja.

Posledice tega gospodarstva so bile negotovost v pridobitnem življenju, stalne krize, ustvarjanje ogromnih imetij na račun občega blagostanja, ogromna koncentracija kapitala, proletarizacija do tedaj samostojnih eksistenc, čezmerni industrializem na škodo poljedelstva, stanovanjska beda s svojimi podzemnimi in podstrešnimi stanovanji, propadanje družine v moralnem in zdravstvenem oziru. Kapitalizem nosi krivdo na nebrojnih kolonijalnih vojnah in je sokriv tudi na svetovni vojni; celo med svetovno vojno je na račun vseobče

bede strašansko obogatel. Vse države so se morale zateči takoj k gospodarstvu monopolov in k racioniranju prehrane, da ščitijo ljudstvo pred velikim izkoriščanjem. Kapitalizem je sovražnik države same.

Upravičeno piše Rathenau: »Pred vratmi že stoji čas, ki vidi v tem norem redu (kapitalističnem) svetovni zločin in ki z brezmiselno grozo opazuje igračke dvajsetega stoletja.«

Takega sistema, takega reda ne sme in ne more več trpeti krščanski gospodarski red. S takim sistemom ne more sklepati kompromisov, ampak ga mora radikalno pobijati. (+ Jung).

Carinski postopek. Obilne in hude so pritožbe, ki jih slišimo in beremo neprestano proti carinikom in carinskemu postopanju. Carina zadržuje stalno pri gl. carinarnah v Mariboru, Zagrebu in Ljubljani nad 900 va-

gonov. Radi carinjenja mora stati, kakor so izračunali, vsak vagon približno 13 dni, predno se blago zacarini in ga sme trgovec vzeti. Carina povzroča v veliki meri draginjo ne samo z visokimi carinskimi tarifami za uvoz, ampak s svojim počasnim postopanjem, tako da mora blago plačevati visoko stojardino železnici in ležarino. Carinsko postopanje je v veliki meri vzrok nevzdržnim razmeram v prometu.

Kakšen je ta postopek? Carinski sistem bivše kraljevine Srbije, ki ga imamo sedaj v Jugoslaviji, je osnovan več ali manj na fiskalistični podlagi. To izvira iz tega, ker so bili dohodki iz carine zastavljeni kot garancija za državna posojila, ki jih je dobila Srbija od Francije in Anglije. Iz dohodkov carine so se plačevale obresti državnih dolgov in se odplačevali dolgovi sami. Poleg tega pa je na carinski postopek zelo vplivala carinska vojna z bivšo Avstro-Ogrsko. Posledice te carinske vojne se kažejo še danes ne le v strogih carinskih predpisih, ampak še posebej v strogo formalističnem carinskem postopanju. Tretji vzrok nepraktičnega, formalističnega carinskega postopka pa je ta, da so carinski zakoni in carinske tarife zasnovane po vzorcu držav, ki so izvajale za pomoč domači industriji z a š č i t n o c a r i n o, torej nekako obrambeno vojno proti izdelkom tuje industrije, ki silijo v državo.

Na podlagi navedenega mislim, da bo vsak razumel, da je carinski postopek zelo malo modern in naravnost sovražen uvozu tuje robe in da popolnoma razumljivo izziva pritožbe trgovcev, ki bi želeli pri uvozu in

izvozu hitro in priprosto postopanje brez formalizma.

Izvozna carina za prašiče in teleta. Da se omeji silno naraščajoča draginja, je vlada izvožno carino za prašiče in teleta tako zvišala, da je pri tej carini izvoz popolnoma nemogoč, to tembolj, ker se je zadnji čas naša valuta nekoliko popravila. Carina znaša za žive prašiče, težke med 60 in 120 kg 1000 Din. (poprej 200 Din.). Za zaklane prašiče težke nad 50 kg se plačuje sedaj 1400 Din. za 100 kg (prej 60 Din.), za zaklana teleta znaša carina 250 Din. za tele (prej 60 Din. za 100 kg mesa in 120 Din. pri teletu za kožo).

To povišanje izvozne carine je za našega kmeta prišlo ravno v času, ko bi moral vsled pomanjkanja krme teleta in prašiče prodajati. Vsled carine je izvoz onemogočen in cene so padle naenkrat za tretjino in še več. Draginja bi se pač ne smela pobijati tako, da se našemu kmetu vzame še edini dohodek, ki ga ima iz živinoreje in to ravno v času, ko je kmet vsled dveletne suše v največjem pomanjkanju in prisiljen živino prodajati.

Vinska pogodba s češkoslovaško republiko se je sklenila za izvoz 150.000 hl našega vina v češkoslovaško, pri čemur mora naše vino plačati 240.— Kč uvozne carine za hl. Nasproti se je Čehom dovolil uvoz 50.000 hl piva letno proti carini 250 Din. za hl. Strokovnjaki pravijo, da je pogodba za nas zelo neugodna, sklenjena prepozno in našemu vinogradništvu ne bo koristila, pač pa bodo od te pogodbe imeli korist Čehi.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Koprivnici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 26. 11. 1922, ob 9. uri dop. v posojilnici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za leto 1921. 3. Prememba pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Slučajnosti.

Izvanredni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge za sodni okraj Višnjagora, r. z. z o. z., se vrši v nedeljo dne 26. 11. 1922, ob pol 9. uri dop. v dvorani pri fari. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Prememba pravil. 3. Dopolnilna volitev načelstva. 4. Obravnava prošelj Perko, Pungertar za prodajo združnega blaga. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Zadružne zvonarne v Ljubljani, r. z. z o. z., se bo vršil dne 28. novembra 1922, ob 3. uri popoldne v šentjakobskem župnišču v Ljubljani. 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Volitev nadzorstva. 3. Prememba pravil. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Hajdini pri Ptujju, reg. zadr. z neom. zavézo, se bo vršil dne 26. novembra 1922 ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 4. Volitev dveh članov v načelstvo. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Strojne zadruge v Hajdini pri Ptujju, reg. zadr. z omejeno zav., se bo vršil 3. decembra 1922 ob 4. uri popoldne v uradnih prostorih posojilnice. 1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 4. Volitev 3 članov v načelstvo. 5. Volitev nadzorstva. 6. Prememba pravil. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 3. decembra 1922 ob 3. uri popoldne v Lescah h. št. 16. 1. Poročilo načelnika ter blagajnika. 2. Sklepanje o uporabi izkupička prodanih nepremičnin. 3. Morebitni predlogi, ki se morajo prijaviti načelstvu en teden pred občnim zborom.

Poziv upnikom. Kmetijsko društvo v Šmarci, r. z. z o. z., se je po sklepu občnega zbora z dne 31. 7. 1921 razdružilo in prešlo v likvidacijo. Likvidatorji so doseđanji člani načelstva. — Upniki zadruge se pozivljajo, da prijavijo svoje terjatve.

Poziv upnikom. Živinorejska zadruga v Čemšeniku, r. z. z o. z., se je vsled sklepa obč. zbora razdružila in prešla v likvidacijo. — Upniki zadruge se pozivljajo, da priglasijo svoje terjatve.

Redni občni zbor Prve žebljarske in železoobrtne zadruge v Kropi in Kamnigoriči, r. z. z o. z., se bo vršil v soboto dne 25. novembra 1922 ob 14. uri v Kropi v združnem skladišču. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Potrjenje letnega računa za 1921/22 ter razbremenitev načelstva in nadzorstva. 5. Sklepanje, kako se porabi čisti dobiček; tozadevni predlog nadzorstva. 6. Volitev 5 članov načelstva. 7. Volitev 2 članov nadzorstva. 8. Določanje pristopnine. 9. Odobritev nakupa nepremičnin. 10. Pooblaščenje načelstva in nadzorstva za nakup nepremičnin in premičnin do najvišjega znesku 100.000 dinarjev.

Dalje razglašajo izredne občne zборе z dnevnim redom:

1. Prememba pravil.
2. Slučajnosti.

sledede zadruga:

Ljudska hranilnica in posojilnica v Mirnipeči, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob pol 8. uri dop. v župnišču.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga za kamn. pol. okraj v Kamniku, r. z. z o. z., dne 4. decembra 1922 ob 1. uri pop. na Šutni št. 22.

Kmetijsko društvo v Dobrničah, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 7. uri dop. v stari šoli.

Mlekarska zadruga v Šmarju, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dop. v združinih prostorih.

Gospodarsko društvo na Vrhniki, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri pop. v Rokodelskem domu.

Kmetijsko društvo v Št. Vidu n. Ljubljano, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob pol 8. uri dop. v cerkveni dvorani.

Mlekarska zadruga v Vodica, h, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob pol 8. uri dop. v prostorih hranilnice.

Kmetijsko društvo v Vodica, h, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dop. v prostorih hranilnice.

Nabavna in prodajna zadruga na Boh. Beli, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri pop. v župnišču.

Strojna zadruga v Cirkovcah, r. z. z o. z., dne 3. decembra 1922 ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih.

Ljudska posojilnica v Novem mestu, r. z. z n. z., dne 4. decembra 1922 ob 3. uri pop. v uradnih prostorih.

Hranilnica in posojilnica na Blokah, r. z. z n. z., dne 3. decembra 1922 ob 3. uri pop. v uradnih prostorih.

Okrajna posojilnica v Radečah, r. z. z n. z., dne 24. novembra 1922 ob 9. uri dop. v posojilniških prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Cerknici, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri pop. v posojilniških prostorih.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Gor. Straži, r. z. z o. z., dne 29. novembra 1922 ob 2. uri pop. v zadruginih prostorih.

Konzumna zadruga v Gornjemgradu, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dop. v prostorih g. A. Mikuž.

Gospodarska zadruga na Češnjici pri Železnikih, r. z. z o. z., dne 3. decembra 1922 ob 3. uri popoldne v zadruginih prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Dolu, r. z. z n. z., dne 26. novembra ob 7. uri dopoldne v župni pisarni.

Hranilnica in posojilnica v Komendi, r. z. z n. z., dne 11. decembra ob 4. uri popoldne v posojilničnih prostorih. Poleg gornjega dnevnega reda se čita tudi poročilo o izvršeni reviziji.

Hranilnica in posojilnica v Preski, r. z. z n. z., dne 3. decembra 1922 ob 3. uri popoldne v Društvenem domu.

Kmečka hranilnica in posojilnica v Radovljici, r. z. z n. z., dne 27. novembra 1922 ob 2. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Smedniku, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 7. uri dopoldne v posojilničnem prostoru.

Kmetijsko gospodarska zadruga v Oplotnici, r. z. z o. z., dne 25. novembra 1922 ob 2. uri popoldne v zadruginih prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Vavtvasi, r. z. z n. z., dne 29. novembra 1922 ob pol 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Ljudska hranilnica in posojilnica na Vačah, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dopoldne v posojilničnih prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Sodražici, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri pop. v župnišču.

Hranilnica in posojilnica na Brdu, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Hranilnica in posojilnica v Šmarjeti, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob pol 8. uri dop. v kaplaniji.

Kmetijsko društvo v Šmarjeti, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dopoldne v kaplaniji.

Hranilnica in posojilnica v Fari pri Kostelu, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Kmetijsko društvo v Sodražici, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 4. uri popoldne v zadruginih prostorih.

Konsumno društvo v Kropi in Kamnigoricí, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 3. uri popoldne v združenem skladišču.

Hranilnica in posojilnica v Št. Vidu nad Ljubljano, r. z. z n. z., dne 26. novembra 1922 ob pol 8. uri dopoldne v cerkveni dvorani.

Ljudska gospodarska zadruga v Zagorju ob Savi, r. z. z o. z., v nedeljo dne 3. decembra 1922 ob pol 3. uri popoldne v Zadrugnem domu.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Radovljici, r. z. z o. z., v nedeljo dne 26. novembra 1922 ob 3. uri popoldne v združnih prostorih.

Kmetijska nakupovalna in prodajalna zadruga zveza kmetijskih podružnic ljutomerskega okraja v Radincih, r. z. z o. z., dne 26. novembra 1922 ob 8. uri dopoldne v šoli pri kapeli.

Okrajna posojilnica v Mokronogu, r. z. z n. z., v nedeljo dne 3. decembra 1922 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Ljudska hranilnica in posojilnica v Zagorju ob Savi, r. z. z n. z., dne 3. decembra 1922 ob pol 4. uri popoldne v Zadrugnem domu.

Hranilnica in posojilnica na Igu, r. z. z n. z., dne 3. decembra 1922 ob 7. uri dopoldne v društvenih prostorih. — Poleg gornjega dnevnega reda še čitanje revizijskega poročila.